

GT.

GOTLANDS TIDNINGAR

Öns största tidning!

"I dag vill jag skriva om kärlek"

JENNY PERSSON, SIDAN 8

LÖRDAG

21 september 2019 • Vecka 38

Pris: 20 kronor

www.helagotland.se

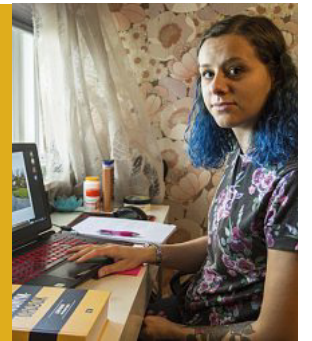
NYHETER Brozén vill kombinera vatten och cykelleder.

SIDORNA 6-7

Orkanen förstörde Juliannes hemstad

SIDORNA B2-3

Pensionärer fick support

NYHETER Förr var pensionärer ovana att arbeta i datorn, men i dag är det inte omöjligt att de sitter med en smartphone i handen. Nu finns en möjlighet att få supporthjälp från elever.

SIDAN 10

Mäktig ny bok om bildstenarna

KULTUR Sigmund Oehrl skriver texterna till det digitala verk som ska presentera Gotlands alla bildstenar. Men

han har också gett ut två mäktiga volymer i bokform i år.

SIDORNA B4-5

Visby Roma segrade i rivalmötet

SPORT När Visby Roma och Huddinge brakar samman brukar det bli bra underhållning. Gårdagens möte i Visby var inget undantag, när hemmalaget vann med uddamålet.

SID 26

Privatleasing. Det enklaste sättet att ha en TIGUAN

Privatleasing Tiguan 190Hk TSI automat 4 motion

Från **2995:-** i månaden i 36 månader inklusive serviceavtal och 1000 mil per år

Psst! Lördagen den 28/9 arrangerar vi "Bilens Dag".

BILCITY
Gottländskt bilföretag sedan 1943

71 368139 1 002007

GT KULTUR

EDVIN HÖGDAL

Tel: 0702-068428

E-post: kultur

@gotlandstidningar.se

(Tisdag, torsdag & fredag)

Nya tolkningar, är ett uttalat mål för digitaliseringsprojektet "Forntida bilder 2.0" som Gotlands Tidningar uppmärksammade tidigare i veckan. En av de som lagt ner mycket möda på det är Sigmund Oehrl från Stockholms universitet. Hans "Die Bildsteine Gotlands" kom i år.

Efter 77 år – ett nytt standardverk

Sigmund Oehrl skriver texterna till, och är redaktör för, det stora digitala verket om bildstenar som nu växer fram i samarbete mellan Gotlands museum, Stockholms universitet, Riksantikvarieämbetet och experter på scanning.

– Jag fascinerades av medeltidens bildvärld redan som barn när pappa tog med mig till muséer och gamla slott. När jag senare började studera var bildstenar det första jag skrev om, berättar han.

GT träffade honom i samband med att han deltog i en internationell konferens på Gotlands museum. Sigmund Oehrl är verksam både vid Stockholms universitet och vid universitetet i Göttingen, Tyskland och har särskilt intresserat sig för samband mellan bildstenarnas motiv och fornnordisk filologi, inte minst de isländska sagorna.

– Vilket inte är så lätt, då bildstenarna kan vara många hundra år äldre än de sagor som skrevs ner på 1200-talet i en helt annan ände av Norden. Det finns forskare som menar att uppgiften är omöjlig, men jag menar att det går.

Sigmund Oehrl framhåller bildstenarnas "fördel". De är originalet. Där vet man, i alla fall någorlunda, när motiven skapades och man kan finna belägg för att berättelserna om smeden Volund, eller om asaguden Odens åttafotade häst Sleipner, var spridda i regionen. Han gjorde sitt första besök på Gotland 2003:

– Jag förstod att man behövde studera bildstenarna i detalj för att kunna tolka dem. Och att jag skulle behöva återvända hit till Gotland.

Som allt annat historiskt och arkeologiskt material behöver bildstenarna omtolkas och gamla rön och teorier sätts i fråga. Säkert har stenarna fascinerat betraktare allt sedan de började resas någon gång i tidig romersk järnålder, några hundra år in på vår tideräkning. Belagd dokumentation i något slags "mo-

” Jag förstod att man behövde studera bildstenarna i detalj för att kunna tolka dem. Och att jag skulle behöva återvända hit till Gotland.

Sigmund Oehrl

dern" mening finns åtminstone från 1600-talets stormaktstid. Vid mitten av 1800-talet, ungefär samtidigt som Nils Månsson Mandelgren for land och rike runt för att rita av alltifrån fornlämningar till redskap och klädedräkter, samlade bröderna Carl och Pehr Arvid Säve på Gotland informationer om bildstenarna – och skrev om dem. De gotländska arkeologerna Fredrik Nordin (född i Väskinde 1852) och Gabriel Gustafsson (född i Visby 1853) stod för nästa stora systematiska genomgång.

1941-1942 publicerade Sune Lindqvist det verk som ända fram till vår tid varit standarverket: "Gotlands bildsteine", utgivet av Kungliga vitterhets- och historieakademien. Lindqvist gjorde där en indelning av bildstenarna, historiskt kronologiskt och typologiskt – utifrån stenarnas form och storlek som i princip varit rådande sedan den tiden.

– Han var briljant och hade skarpa ögon när han målade på stenarna för att få fram motiven. Men det han skrev i sin bok, att det rörde sig om osäkra tolkningar – det har många senare forskare inte tagit hänsyn till, säger Sigmund Oehrl.

En populär framställning, "Bildstenar" (1978), skrevs av chefen för Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar Erik Nylén. Den kompletterades med en komplett katalog och en bibliografi över bildstenslitteraturen som arkeologen Jan Peder Lamm, forskningschef vid Statens historiska museum sammanställde. 2011 hölls ett tvärvetenskapligt symposium, det första i sitt slag, om bildstenarna. Forskningen, med bidrag från bland andra Per Widerström, Jan Peder Lamm och Sigmund Oehrl, trycktes i en specialutgåva av Gotländskt arkiv 2012 som fick titeln "Gotlands bildstenar – järnålderns gåtfulla budbärare".

Och nu finns alltså vad som har utsikter

att bli ett nytt standardverk, Sigmund Oehrls: "Die bildsteine Gotlands – Probleme und neue Wege ihrer Dokumentation, Lesung und Deutung". Band I rymmer 418 sidor text, band II på 348 sidor innehåller ett stort bildmaterial, med mer än ett tusen färgfotografier Där åskådliggörs utförligt vad moderna metoder har kunnat tillföra tolkningen av bildstenarnas motiv.

– Jag ser det jag hittills gjort som en pilotstudie, säger Sigmund Oehrl.

Tolkningen av bilderna var hans huvudsyfte. Men för att kunna tolka bilderna behövde han lära sig nya digitala metoder.

– Att de är nödvändiga för att nå en mer objektiv syn skulle jag säga är den allra viktigaste slutsatsen av mitt arbete.

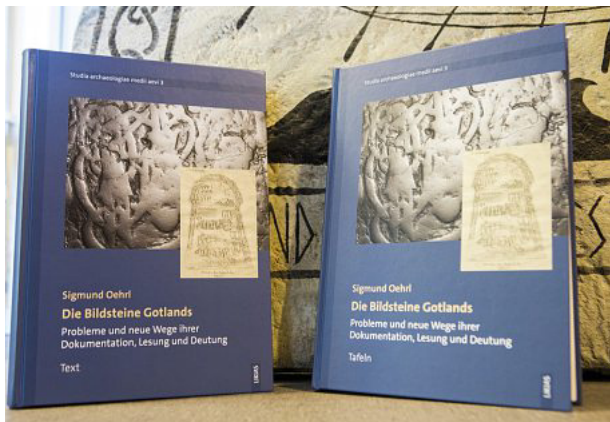
I verket diskuteras drygt 50 bildstenar. Nu pågår arbetet med att presentera alla kända stenar och fragment, för närvarande cirka 570 kända. För sin bok behövde Sigmund Oehrl cirka 30 000 bilder. Nu handlar det om kanske en miljon, eller mer. Digitaliseringsexperten Mike Ferguson har enligt vad Sigmund Oehrl uppger kommit ungefär halvvägs. Från den Online-utgåva som nu växer fram ska vem som helst kunna se – och ladda ner – 3D-presentationer och filer där man kan studera bildstenarna. Man kan vrida och vända på stenarna, belysa dem och i förekommande fall avlägsna färg som Sune Lindqvist och andra målat på. Sigmund Oehrls presentation visar tydligt hur vanskligt det kan vara att tolka ojämnheterna i stenarna. Det nya verket blir alltså en digital utgåva, någon tryckt bok som presenterar samtliga gotländska bildstenar är inte planerad och ingår inte i målen för projektet "Forntida bilder 2.0".

Som några exempel på Sigmund Oehrls fynd kan nämnas att det fanns en beväpnad man till höst som konfronterade odjuret på en mycket känd bildsten

Vi behöver de nya digitala metoderna, säger Sigmund Oehrl som skriver texterna till "Forntida bilder 2.0".

FOTO: LASSE LINUSSON

Sigmund Oehrls mäktiga tvåbandsverk om Gotlands bildstenar utkom på ett tyskt förlag i våras.

FOTO: DAVID SKOOG

Presentationen av bildstenarna i Fornsalen lär komma att påverkas av digitaliseringsprojektet.

FOTO: DAVID SKOOG

Imållningarna på bildstenarna, ofta gjorda av Sune Lindquist, är personliga tolkningar.

FOTO: DAVID SKOOG

från Sanda, eller att det som setts som "Gunnar i ormgruppen" egentligen är en kvinnofigur, eller att "fågelmannen" på en sten från Lärbro, den enda kända bilden av Oden i fågelskepnad som lägger beslag på poesins mjöd i själva verket inte alls kan verifieras.

– Och allt detta leder till helt andra historier, påpekar han.

Flera av de nya fynden och tolkningarna pekar på starkt inflytande från kristna myter, åtskilliga hundra år innan Gotland fick sina första kristna kyrkor. Det öppnar intressanta perspektiv, inte minst om man betänker att bildstenar-

na ofta skildrar färder från jordelivet till – något annat.

Sigmund Oehrl hör av sig efter det att vi träffats – för att lägga till en viktig sak han glömde säga tydligt nog:

– Jag älskar Gotland! Det halvår jag bodde i Visby tillsammans med min fru och våra barn, när jag gjorde mina analyser, är den bästa tiden i vårt liv.

Och han hoppas att någon gång i framtiden kunna arbeta med Gotland som mer permanent bas.

Lasse Linusson

” Jag älskar Gotland! Det halvår jag bodde i Visby tillsammans med min fru och våra barn, när jag gjorde mina analyser, är den bästa tiden i vårt liv.

Sigmund Oehrl

TRE MÅL FÖR PROJEKTET

- Projektet Forntida bilder 2.0 – en digital utgåva av de gotländska bildstenarna har tre övergripande mål:
- att digitalisera alla gotländska bildstenar (ca 570 stycken) genom att använda olika scanningstekniker.
- att skapa en interaktiv digital utgåva av bildstenarna tillgänglig för både forskare och allmänhet.

- att föreslå nya tolkningar av bilderna baserat på den digitala dokumentationen liksom komparativa studier av liknande bilder i Skandinavien och norra Europa.

källa: Gotlands museums hemsida